

ARK

verslag van veldlessen in Kempen~Broek 2013
Jobien Boonman, Anke Brouns, Ellen Luijks, Hettie Meertens
ARK Natuurontwikkeling

Op speurtocht in het Kempenbroek

Het educatieproject “Op speurtocht in het Kempenbroek” bestaat uit een powerpoint-presentatie op school en een veldles in het Wijffelterbroek bij Altweerderheide. Scholen uit Stramproy, Tungelroy, Altweerderheide en Weert-west zijn in de gelegenheid gesteld om met de leerlingen van groep 6, 7, en 8 dit gebied in het voorjaar te bezoeken. Dit jaar meldden zich jammer genoeg geen scholen uit België alhoewel die wel aangeschreven waren.

Deelname van de scholen

Begin januari zijn de uitnodigingsbrieven digitaal verstuurd.

Aanmeldingen uit Nederland

Bs Graswinkel	Weert	7x	Bs de Firtel	Stramproy	1x
Bredeschool	Moesel	1x	Bs St. Jozef	Tungelroy	2x
Montessorischool	Weert	5x	BS Duizendpoot	Stramproy	2x
Odaschool	Weert	2x	Bs. Het dal	Weert	1x

In totaal hebben zich 8 scholen en 21 groepen aangemeld.

Deze 21 groepen (ca. 570 leerlingen) hebben een powerpoint presentatie gekregen.

Uiteindelijk hebben 18 groepen (ca. 480 leerlingen en 95 begeleidende ouders/grootouders) meegedaan met het veldlesprogramma; drie groepen wisten geen vervoer naar het Wijffelterbroek te regelen.

Powerpoint-presentatie

De powerpoint presentatie is bedoeld als voorbereiding op de veldles. De powerpoint-presentatie is een voorproefje op wat men straks in het veld verwachten kan, zowel wat betreft het landschap als de opdrachten die bij de veldles horen. De les duurt een uur. Er wordt ingegaan op natte natuur in het GrensPark Kempen~Broek, het verbinden van losse natuurgebiedjes tot één groot gebied, klimaatverandering, het functioneren van een grote natuurlijke klimaatbuffer, en natuurlijke begrazing. Ook wordt er gekeken naar planten en dieren die nu al in dit gebied leven, zich zullen uitbreiden of zich nieuw vestigen.

Al tijdens de presentatie op school ontdekken de kinderen de mogelijkheden van het gebied om vrij te struinen en te speuren. Dan wordt tevens uitgelegd hoe we ons tegenover de Tauros-runderen die hier leven, moeten gedragen. Belangrijk is dat kinderen in de klas heel duidelijk de koppeling krijgen uitgelegd tussen aantrekkelijke moerasnatuur en de aanpak van de negatieve gevolgen van klimaatverandering (wateroverlast opvangen middels natuurlijke klimaatbuffers). Eenmaal buiten zijn ze vooral geprikkeld door de planten en dieren in natuur en minder bezig met klimaatproblematiek

Veldles

Natuur en landschap kun je het beste ervaren en een natuurlijke klimaatbuffer begrijpen door er zelf op uit te trekken, te speuren, te onderzoeken en te beleven. Dat is de kracht van een veldles. Een leerlingenboekje en opdrachtkaarten vormen de rode draad van de veldles. De klas wordt in kleine groepjes (ca. 5 leerlingen per groepje) verdeeld die in een roulerend systeem de opdrachten uitvoeren.

De groepjes kunnen bijvoorbeeld kleine beestjes en vogels bekijken, menselijke en dierlijke sporen in het terrein zoeken, waterdierpjes scheppen en bekijken, geuren opsnuiven en een klimaatopdracht maken. Voor deze opdrachten zijn materialen beschikbaar zoals verrekijkers, loepjes, schepnetten e.d. Bovendien zijn er prachtige opdrachtkaarten en zoekkaarten.

De opdrachten worden verdeeld vanuit de 'centrale plek'. Van hieruit vertrekken de groepjes met hun opdracht en keren terug voor een nieuwe opdracht. Hier staat de veldlesbegeleider om vragen te beantwoorden, aanwijzingen te geven of om te luisteren naar verhalen van de teruggekomen groepjes. Soms gaat de veldlesbegeleider naar de groepjes die zich verspreid hebben toe, om nadere uitleg te geven. Bij de centrale plek kunnen de kinderen tussendoor ook wat drinken en eten als ze dat willen. Soms doen ze hier ook de opdracht Klimaat.

Bevindingen van kinderen/ ouders

VOGELS / GROTE GRAZERS

De opdrachten vogels en grote grazers worden vaak gecombineerd, omdat bij beide opdrachten een verrekijker nodig is. De kinderen krijgen opdrachtkaarten mee waarop ze kunnen lezen wat ze moeten doen.

Op de zoekkaart van de Taurossen staan de verschillende gedragingen waar ze op kunnen letten, zoals eten, herkauwen, poepen, drinken, zogen, plassen, stoeien etc. Vanaf een afstand kunnen de dieren goed worden gade geslagen. Tijdens de warme dagen in juni stond de kleine kudde met kalf vaak op het strand langs een van de nieuw gegraven plassen te relaxen. Dat was een prachtig gezicht. De kinderen hadden de instructie gekregen – in de klas en in het veld - de grazers met rust te laten. Iedereen respecteerde deze 'privacy regels'. Het lijkt erop dat de runderen inmiddels helemaal gewend geraakt zijn aan de vele kinderen die elk voorjaar in het gebied komen; de runderen registreren hen wel, maar laten zich niet door hun bezoek van de wijs brengen of opjagen.

De oogst van de vogelopdracht is wat minder. Veel verschillende vogels konden ze met hun ogen niet ontdekken. Af en toe een reiger, wat kievieten en kraaien en een keer een buizerd. In het Wijffelterbroek-bos zijn wel veel vogels te horen.

BLOEMEN/ PLANTENSPEURTOCHT /BLADVORMEN

Deze opdracht doen de kinderen in het grasland maar ook in de wegberm omdat hier toch iets meer bloemen staan. Alhoewel de variatie van verschillende soorten niet erg groot is.

KLEINE BEESTJES

De kinderen vonden veel naaktslakken, een paar huisjesslakken en een enkele sprinkhaan. Vanwege het koude voorjaar waren er bijna geen vlinders en kikkers. In juni ook weer veel muggen.

Een jongen had bij de opdracht iets speciaals gevonden en wist niet wat het was. Het leek op raadjes van een kleine hommelt. Achter af bleken het resten van de processierups. Het jongetje had na een kwartier al een allergische reactie en zat helemaal onder de rode bulten en had enorme jeuk. Hij is met zijn moeder naar de huisarts gereden en heeft daar een injectie gekregen.

WATERDIERTJES

De opdracht waterdiertjes is door bijna alle groepen gedaan omdat dit een van de favoriete opdrachten is van de kinderen. In april konden de waterdiertjes gevangen worden in een soort slootje bij de grenspaal; de nieuw gegraven poelen bevatten toen nog bijna geen leven. In juni daarentegen vormde de grote plas die verscholen lag in de bosrand, een rijke bron van waterleven. Hier vonden kinderen o.a. larven van kevers, duikerwantsen, ruggezwemmers en een staafwants. Ook een paar hele dikke bloedzuigers.

De nieuw gegraven plassen waren een van de grote attracties van het gebied. Al snel stond een deel van de groep aan de waterrand. Na korte tijd had iedereen natte voeten. Toen was de stap snel gezet er dan maar tot je knieën in te waden. Grote lol natuurlijk.

GROTE SPEURTOCHT

Speuren naar sporen zoals, pootafdrukken, uitwerpselen, “huisjes” van dieren, vraatsporen en overige sporen zoals veren, mooi gevormde takken. Deze opdracht doen de leerlingen in het grasland, langs de weg, en tijdens de eerste lessen, in april, ook nog wel in het bos. Een interessante vondst was een half vergaan dassenkadaver, waarvan zelfs tientallen meters verderop grote plukken haar te vinden waren. Ook een vogelnestje, bekleed met mos, haren en veertje was een mooie vondst, naast vogelprenten, vraatsporen, drollen etc.

SPEUREN NAAR GEUREN

De kinderen krijgen een hulsje mee van een fotorolletje. Hierin mogen ze van alles verzamelen. Bloemen, blaadjes, mos, besjes enz. Met een takje of stevige stengel mogen ze het fijn maken zodat ze een natuurparfum krijgen. De kinderen gaan dan in de kring staan en geven hun geurtje door aan de ander met het vermelden van de naam van hun geurtje totdat het potje weer terug bij de eigenaar is. Iedereen vond het verzamelen, mengen en ruiken heel erg fijn om te doen, en het was verassend om te zien dat ook de jongens dit erg leuk vonden. Zo zei een van de jongensgroepen: ‘Mevrouw, we willen after shave maken’.

VIND JE BOOM

Elke boom is anders. Dat kun je niet alleen zien maar ook voelen. De kinderen werken in tweetallen. Een is de begeleider en de andere de blinde. De opdracht wordt uitgevoerd aan de rand van het Wijffelterbroekbos. De begeleider moet heel serieus de blinde veilig naar een boom leiden die overigens moet voelen. Hoe voelt de schors, zitten er zijtakken aan, hoe ruikt de boom, is er onder begroeiing enz. Dan gaan ze terug naar het beginpunt en de blinde doet zijn blinddoek af en zoekt de boom op die hij/zij gevoeld heeft. Dan wordt er gewisseld. Dit is een

opdracht waar de leerlingen soms even in moesten komen. In het begin werd er wat getrokken, geduwd en gelachen maar al snel hadden ze zelf door dat het zo niet zo werkte. Na wat verdere uitleg werd de opdracht “goed” uitgevoerd. Tijdens het warmere weer in juni was deze opdracht minder aantrekkelijk vanwege de vele muggen in het bos.

KLIMAATVERANDERING

Deze opdracht hebben een paar groepen gedaan. Het is een beetje een tussendoor-opdracht. Minder praktisch, meer theoretisch. Het klimaat verandert. Het wordt bij ons warmer en natter, met alle gevolgen van dien. Een natuurgebied zoals het Kempen~Broek kan veel water opslurpen. Het is net een spons, die in droge tijden ook weer water kan afgeven. Planten en dieren profiteren van grote natuurlijke klimaatbuffers.

CONCLUSIE

Het derde seizoen in het Wijffelterbroek is positief verlopen en bij het horen en zien van reacties van de kinderen, leerkrachten en begeleiders zijn de lessen voor herhaling vatbaar. Ondanks de grote hoeveelheid muggen en de processierups. Over teken weinig gehoord. In 2011 en 2012 werden de veldlessen gefinancierd vanuit het interregproject Duurzaam Verbinden. Vanwege de belangstelling vanuit de scholen en vanwege het belang van deze vorm van voorlichting voor Gebiedsontwikkeling-project Kempen~Broek, zal het onderwijsproject van 2013 tot en met 2015 doorlopen. In 2014 zal een begin worden gemaakt met het opleiden van vrijwilligers (uit de verkennersgroep van het Kempen~Broek). Die kunnen de lessen na 2015 overnemen.